รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

A Model of New Normal School Administration to Desirable Educational Quality in Changing Context

อัจฉรา นิยมาภา

Achara Niyamabha

รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

Associate Professor Dr., Faculty of Education, Kasetsart University

Corresponding author. E-mail: a.niyamabha@gmail.com

Received : July 23, 2021
Revised : October 3, 2021
Accepted : December 22, 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษากรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่และคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง 2) พัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง 3) ทดลองใช้รูปแบบในสถานศึกษา และ 4) ตรวจสอบความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของรูปแบบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 240 คน ผลการวิจัย พบว่า 1) การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ นโยบายเชิงรุก โครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น ระบบปฏิบัติงานแนวใหม่ พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน จัดการเรียนรู้อิงบริบท และประเมินผลแบบสหวิถี ส่วนคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ ความสามารถในการปรับตัว การบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน คุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ความพึงพอใจของหุ้นส่วน 2) รูปแบบที่พัฒนาเรียกว่า PSPCLE Model ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ (1) มโนทัศน์การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ 3 ด้าน (2) แนวทางการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ 6 ด้าน และ (3) เงื่อนไขความสำเร็จการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ 4 ด้าน 3) ผลการประเมินหลังการทดลองใช้รูปแบบ พบว่า PSPCLE Model มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก และ 4) ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่า Chi-Square /df = 1.485, p-value = 0.07494 GFI = 0.98 RMSEA = 0.036 ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษาควรพลิกโฉมการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ โดยจัดทำนโยบายเชิงรุก ปรับโครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น พัฒนาระบบปฏิบัติงานแนวใหม่ พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน จัดการเรียนรู้อิงบริษัท และประเมินผลแบบสหวิถี

คำสำคัญ: การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ บริบทที่เปลี่ยนแปลง

Abstract

The objectives of this research were to: 1) study conceptual frameworks of new normal school administration and desirable educational quality in the changing context; 2) develop a model; 3) experiment the model in school; and 4) verify the structural relationship of the model to the empirical data. A sample of 240 was randomly selected from secondary school administrators. The findings revealed as follows. 1. There were six components of the new normal school administration: 1) proactive policy, 2) flexible organizational structure, 3) new operating system, 4) developing a reversal curriculum, 5) contextual learning management, and 6) interdisciplinary assessment. As for the desirable quality of education in the changing context, there were four components: 1) ability to adapt, 2) achieving goals in disrupted situations, 3) quality of learners in changing contexts, and 4) satisfaction of partners, 2. The model of new normal school administration to desirable quality in a changing context was called PSPCLE model, consisted of three parts 2) guide line of new normal school administration consisted of six components and 3) conditions for success in the new normal school administration consisted of four components 3. The results of the evaluation after the model experiment, it was found that the model was at the very high appropriate level. 4. The result of verification showed that the linear structural relationship of the developed school administration for desirable educational quality in the new normal changing context was consistent with the empirical data in that the Chi-Square /df = 1.485, p-value = 0.07494 GFI = 0.98 RMSEA = 0.036. Recommendations from the research findings were that: school administrators should be change school administration by establishing proactive policy, flexible organizational structure, new operating system, developing a reversal curriculum, contextual learning management, and interdisciplinary assessment.

Keywords: New Normal School Administration, Desirable Educational Quality, Changing Context

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อิทธิพลจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั่วโลก ผ่านกระแสโลกาภิวัตน์ และกระแสการพัฒนาเทคโนโลยี ส่งผลให้เกิดการปรับตัวอย่างกว้างขวางของทุกองค์กร โดยที่กระแสหลักของโลกดังกล่าว ได้สร้างปรากฏการณ์ในโลกสมัยใหม่ (VUCA:Volatility, Uncertainty, Complexity and Ambiguity) เป็นต้นกำเนิดการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน (Bawany, 2018) ซึ่งทุกภาคส่วนต้องพัฒนาตนเองให้ทันการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว และต้องเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นอีกในอนาคต นอกจากนี้สภาวะวิกฤตที่เกิดจากโรคระบาดไวรัสโควิด-19 ได้ส่งผลกระทบให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผันที่รวดเร็วยิ่งขึ้น ส่งผลให้การดำรงชีวิตเป็นวงจรของความเป็นปรกติใหม่ (New Normal) อย่างไม่มีที่สิ้นสุด กล่าวคือ เมื่อวิกฤตการณ์ใด

เกิดขึ้น ย่อมต้องมีการเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่เดิมให้เหมาะสมกับความเปลี่ยนแปลงนั้น จากความปรกติเดิมสู่ความปรกติใหม่เสมอ(สุพริศร์ สุวรรณิก, 2564)

การศึกษาไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวอย่างมาก ทำให้ระบบการศึกษาที่ยังมีปัญหาหลายประการแต่เดิม ทั้งมาตรฐานการจัดการศึกษาในทุกระดับ จุดอ่อนของระบบการศึกษาและการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ เทคโนโลยีและการบริหารจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่ยังไม่เหมาะสม ขาดความคล่องตัว มีความเหลื่อมล้ำในด้านโอกาสและความเสมอภาคทางการศึกษา (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ส่งผลให้การศึกษาไทยประสบปัญหามากยิ่งขึ้น เนื่องจากเป็นการซ้ำเติมปัญหาที่มีอยู่แต่เดิม นอกจากนี้จากการสังเคราะห์แนวคิดและการสัมภาษณ์นักการศึกษาด้านการบริหารการศึกษา พบว่า จากสภาวการณ์ที่เกิดขึ้นการศึกษาไทยประสบปัญหาเกี่ยวกับด้านคุณภาพผู้เรียน การปรับตัวขององค์กรและคุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีความสำคัญจำเป็น เนื่องด้วยมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่รู้จักตนเอง สามารถนำการเรียนรู้ด้วยตนเองพัฒนาตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนานวัตกรรม สามารถเป็นผู้ประกอบการได้ มีความกระตือรือร้นในการร่วมสร้างสังคมไทยและสังคมโลกที่ยั่งยืน สถานศึกษาระดับมัธยมศึกษาจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ ซึ่งการพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้บรรลุผลตามนโยบายของภาครัฐของสถานศึกษานั้นต้องอาศัยแนวทางการบริหารจัดการวิถีใหม่ที่มีประสิทธิภาพ โดยผู้นำการศึกษาไทยต้องมีบทบาทเชิงรุก (วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์, 2560) ในบริบทการทำงานที่ยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนได้ เปิดกว้างสู่ระบบปฏิบัติงานแนวใหม่ รวมถึงการพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 และทัดเทียมนานาประเทศ (พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์, 2562) โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในโลกปัจจุบันที่ผู้เรียนแต่ละคนมีความไม่เท่าเทียมกันของทรัพยากร มีความแตกต่างของปัญหา ในบริบทเศรษฐกิจและสังคมที่แตกต่างกัน หลักสูตรสถานศึกษากลายเป็นประเด็นซับซ้อนที่จำเป็นต้องมีการปรับเปลี่ยน (Pacheco, 2020) รวมถึงรูปแบบการประเมินผลผู้เรียนที่ไม่สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว (Quilter-Pinner & Ambrose, 2020) สถานศึกษายุคนี้ จึงมีความจำเป็นที่ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนองค์การให้บรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องปรับเปลี่ยนการบริหารจัดการเพื่อให้การจัดการศึกษาในยุคปัจจุบันมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง

ด้วยความสำคัญดังกล่าวผู้วิจัยจึงมุ่งศึกษา เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ที่ส่งเสริมให้เกิดคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงแบบพลิกอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารสถานศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาในยุค New Normal สามารถนำไปประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษากรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่และคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

3. เพื่อทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

4. เพื่อตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

นิยามศัพท์

การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ หมายถึง การดำเนินการของผู้บริหารในการปรับเปลี่ยนการบริหารสถานศึกษาตามแนวชีวิตวิถีใหม่ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ประกอบด้วย 1) นโยบายเชิงรุก 2) โครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น 3) ระบบการปฏิบัติงานแนวใหม่ 4) พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน 5) จัดการเรียนรู้อิงบริบท และ 6) ประเมินผลแบบสหวิถี

นโยบายเชิงรุก หมายถึง การดำเนินการพัฒนานโยบายหน่วยงานให้มีความท้าทาย สามารถสร้างภาพอนาคตที่ยิ่งใหญ่ขององค์การ พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงองค์การให้ก้าวสู่องค์การที่ประสบความสำเร็จในแนวหน้า มีผลผลิตที่มีคุณภาพสูง ด้วยการพัฒนาโยบายแบบพลิกผัน การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินนโยบาย

โครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น หมายถึง การดำเนินการจัดโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น ให้มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวเองอย่างรวดเร็วตลอดเวลา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการดำเนินการ ดังนี้ การจัดโครงสร้างองค์กรกึ่งลำดับขั้นกึ่งแบบราบ (Flatarchies) การปรับวัฒนธรรมองค์กร การเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างผู้นำให้เกิดขึ้นในองค์กร และการเน้นการทำงานเป็นทีม

ระบบการปฏิบัติงานแนวใหม่ หมายถึง การดำเนินการออกแบบระบบการปฏิบัติงานที่มีความยืดหยุ่นและสามารถพัฒนาคุณภาพงานได้ ด้วยการมอบหมายหน้าที่อย่างเหมาะสม การให้ความไว้วางใจ การปรับบรรยากาศองค์กรที่เหมาะสม และการให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น

พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน หมายถึง การส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรอิงผลลัพธ์ของผู้เรียนที่เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเอง โดยจุดมุ่งหมายของหลักสูตรแบบพลิกผัน คือ เป็นหลักสูตรที่มุ่งสู่การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมแบบพลิกผัน และการพัฒนาเฉพาะบุคคล

จัดการเรียนรู้อิงบริบท หมายถึง การเสริมสร้างให้มีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายชีวิตและความใฝ่ฝันของตนเองและบริบทของสังคมชุมชน ด้วยการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล และการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นหาความคิดใหม่

ประเมินผลแบบสหวิถี หมายถึง การส่งเสริมให้มีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล วิธีการวัดและประเมินผล และการใช้ผลสะท้อนจากการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง

คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง หมายถึง การบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของสถานศึกษาในการบริหารจัดการให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย 1) ความสามารถในการปรับตัว 2) การบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน 3) คุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง และ 4) ความพึงพอใจของหุ้นส่วน

ความสามารถในการปรับตัว หมายถึง สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีระดับการเรียนรู้ที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลง โดยสามารถปรับตัวเอง พร้อมเรียนรู้ที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ให้หน่วยงานสามารถอยู่รอดในสภาพการเปลี่ยนแปลงอย่างพลิกผัน เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้กำหนดทิศทางของการพัฒนา

การบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน หมายถึง สถานศึกษาสร้างความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป้าหมายที่บรรลุได้จะกระตุ้นให้อยากเอาชนะเป้าหมายให้ได้ และมีวิธีการในการบรรลุถึงความสำเร็จด้วยการมุ่งมั่นและตั้งใจ ด้วยการพัฒนาความรู้ความสามารถและคิดค้นกลยุทธ์ใหม่เสมอ

คุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง หมายถึง ผู้เรียนมีคุณลักษณะใหม่ที่แสดงถึงการเป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัว มีความพร้อมที่จะยอมรับและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการตั้งเป้าหมายชีวิต มีความมุ่งมั่นในการฝึกฝน พัฒนาตนเองจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

ความพึงพอใจของหุ้นส่วน หมายถึง ผู้ปกครองและชุมชน ร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และพึงพอใจต่อประสิทธิผลการบริหารงานอย่างมีคุณค่า

รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง หมายถึง ชุดขององค์ประกอบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อบรรยายการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ในสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จถึงคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 มโนทัศน์การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ส่วนที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ และส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่

กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ผู้วิจัยศึกษาและสังเคราะห์จากแนวคิด หลักการ และงานวิจัย ของ ธีระ รุญเจริญ (2562) ไพฑูรย์ สินลารัตน์ (2562) พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์ (2562) วิจารณ์ พานิช (2562) วิชัย วงศ์ใหญ่ (2563) และ Shepherd (2019) ประกอบด้วย 6 ด้าน คือ 1) นโยบายเชิงรุก 2) โครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น 3) ระบบการปฏิบัติงานแนวใหม่ 4) พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน 5) จัดการเรียนรู้อิงบริบท และ 6) ประเมินผลแบบสหวิถี

2. คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ผู้วิจัยศึกษาและสังเคราะห์แนวคิด หลักการ และงานวิจัย จากแผนการศึกษาชาติ 20 ปี สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2560) ธีระ รุญเจริญ (2562) ไพฑูรย์

สินลารัตน์ (2562) และสุชัชวีร์ สุวรรณสวัสดิ์ (2562) ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 1) ความสามารถในการปรับตัว 2) การบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน 3) คุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง และ 4) ความพึงพอใจของหุ้นส่วน

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษากรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่และคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ดำเนินการ ดังนี้ 1) วิเคราะห์ เอกสารและงานวิจัย 2) สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งเป็นนักการศึกษาที่มีความเชี่ยวชาญทางการบริหารการศึกษา ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) 3) ประเมินกรอบแนวคิด โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญทางการสอนและการวิจัยทางการบริหารการศึกษา ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย แบบวิเคราะห์เอกสารและแบบสัมภาษณ์ ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น ตรวจสอบคุณภาพ โดยการทดลองใช้แบบวิเคราะห์เอกสารและการทดลองสัมภาษณ์กับกลุ่มที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และปรับปรุงแก้ไขข้อบกพร่อง แล้วนำไปใช้จริง และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ดำเนินการ ดังนี้ 1) ร่างรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 2) ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 9 คน ประกอบด้วย นักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านการบริหารการศึกษา จำนวน 4 คน และผู้ปฏิบัติงานซึ่งเป็นผู้บริหารสถานศึกษาต้นแบบ จำนวน 5 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบประเมินแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ขั้นตอนที่ 3 ทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 16 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง จำแนกตามภูมิภาค 4 ภาค คือ ภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลาง ภาคละ 4 คน และดำเนินการทดลองใช้ เป็นเวลา 2 เดือน โดย ผู้บริหารสถานศึกษาดำเนินการดังนี้ 1) ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบ 2) ออกแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ โดยการกำหนดนโยบายและแผนปรับเปลี่ยน ปรับโครงสร้างองค์กรให้สอดคล้องกับวิถีใหม่ พัฒนาระบบการปฏิบัติงานใหม่ ปรับปรุงหลักสูตรและสาระการเรียนรู้ใหม่ ส่งเสริมการจัดการเรียนแบบอิงบริบท และสนับสนุนให้ครูวัดและประเมินผลแบบสหวิถี 3) วางแผนและปฏิทินการบริหารสถานศึกษาตามรูปแบบใหม่ที่พัฒนาขึ้น

4) ดำเนินงานตามแผนที่ปรับเปลี่ยน 5) ประเมินผลการดำเนินงาน และ 6) สรุปรายงานผลการใช้และให้ข้อเสนอแนะในการปรับปรุงรูปแบบต่อผู้วิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นคู่มือการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 4 บท คือ บทที่ 1 บทนำ บทที่ 2 รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพที่พึงประสงค์ บทที่ 3 แนวทางการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพที่พึงประสงค์ บทที่ 4 แนวทางการประเมินผลการใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงกับข้อมูลเชิงประจักษ์ กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน การกำหนดขนาดตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ Hair, et al. (2010) ซึ่งกำหนดให้ใช้ตัวอย่าง 10-20 หน่วยต่อ 1 พารามิเตอร์ งานวิจัยในครั้งนี้มีตัวแปรที่ศึกษา 10 ตัวแปร จึงได้ขนาดตัวอย่าง จำนวน 200 คน ทั้งนี้เพื่อให้การวิจัยได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ และผลการวิเคราะห์ข้อมูลสามารถอ้างอิงไปยังประชากรได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มจำนวนตัวอย่างอีกร้อยละ 20 จึงได้กำหนดตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นจำนวน 240 คน ส่วนวิธีการสุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน โดยดำเนินการสุ่ม ดังนี้ 1) สุ่มเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ร้อยละ 50 ในแต่ละภูมิภาค และ 2) สุ่มโรงเรียนมัธยมศึกษา ตามสัดส่วนแต่ละเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาและผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้รักษาการแทนผู้บริหารโรงเรียน จำนวนโรงเรียนละ 1 คน รวม 240 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามแบบมาตราประมาณค่า 5 ระดับ ตรวจสอบคุณภาพแบบสอบถาม โดยการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content validity) จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน ใช้วิธีการหาค่า IOC (Index of item objective congruence) หรือดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในการพิจารณาความตรงของข้อคำถาม ผู้วิจัยได้คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่า IOC อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และแก้ไขตามข้อเสนอของผู้เชี่ยวชาญ จากนั้นนำมาปรับปรุงแบบสอบถามและนำเครื่องมือไปทดลองใช้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 30 คน จากนั้นนำมาวิเคราะห์หาความเที่ยงของแบบสอบถาม โดยใช้วิธีการหาสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach'alpha coefficient) เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ได้ค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.98 และวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้น (Linear Structural Relationship Model) เนื่องจากตัวแปรต้นและตัวแปรตามมีลักษณะเป็นตัวแปรแฝง

ผลการวิจัย

ผลการวิจัย นำเสนอดังต่อไปนี้

1. ผลการศึกษากรอบแนวคิดการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่และคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง พบว่า การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ 1) นโยบายเชิงรุก 2) โครงสร้าง

องค์กรแบบยืดหยุ่น 3) ระบบปฏิบัติงานแนวใหม่ 4) พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน 5) จัดการเรียนรู้อิงบริบท และ 6) ประเมินผลแบบสหวิถี ส่วนคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง พบว่า ประกอบด้วย 4 ด้านดังนี้ 1) ความสามารถในการปรับตัว 2) การบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน 3) คุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง และ 4) ความพึงพอใจของหุ้นส่วน

2. ผลการพัฒนารูปแบบ 1) ผลจากการสนทนากลุ่ม สรุปได้ ดังนี้ ส่วนที่ 1 มโนทัศน์การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ให้มีการปรับเนื้อหาในหลักการ คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ส่วนวัตถุประสงค์ให้คงเดิม ส่วนที่ 2 การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ให้คงไว้ทั้ง 6 ด้าน โดยให้มีการปรับชื่อให้มีความท้าทายและเนื้อหาของแต่ละด้านให้สะท้อนความเป็นวิถีใหม่ที่สามารถปรับใช้กับบริบทที่เปลี่ยนแปลง ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จได้รับการปรับชื่อจากเดิม คือ ภาพความสำเร็จ เป็น เงื่อนไขความสำเร็จ และปรับรายละเอียดในแต่ละประเด็นให้เหมาะสมในการนำรูปแบบไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ และ 2) ผลการประเมินรูปแบบ พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมมากที่สุด

ผู้วิจัยนำผลการพิจารณาและประเมินรูปแบบ สรุปเป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 มโนทัศน์การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ส่วนที่ 2 การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ และ ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จ ดังภาพที่ 1

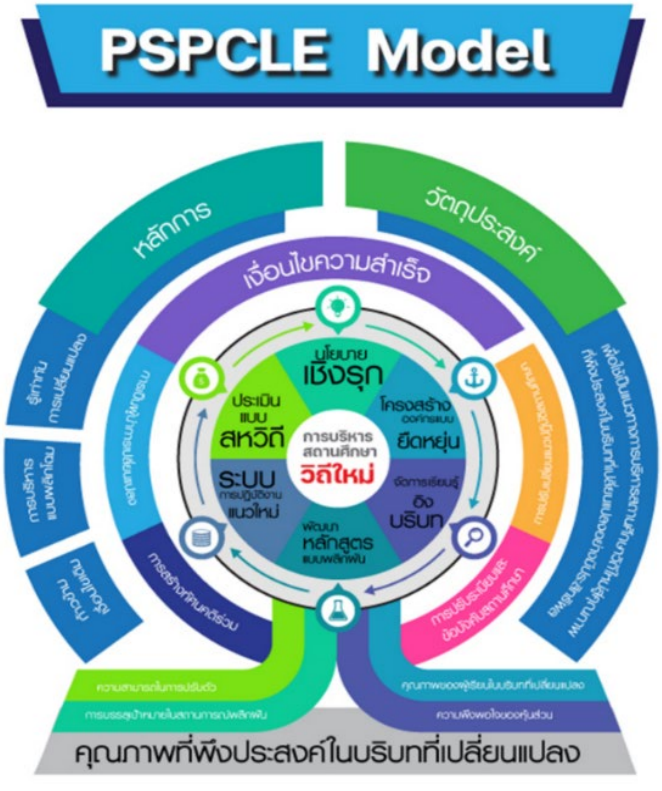

ภาพที่ 1 PSPCLE Model

จากภาพที่ 1 PSPCLE Model เป็นรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดย P- Plan หมายถึง นโยบายเชิงรุก S- Structure หมายถึง จัดโครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น P- Performance หมายถึง ระบบการปฏิบัติงานแนวใหม่ C- Curriculum หมายถึง พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน L- Learn หมายถึง จัดการเรียนรู้อิงบริบท E- Evaluation หมายถึง ประเมินแบบสหวิถี ทั้งนี้รูปแบบดังกล่าวประกอบด้วย 3 ส่วน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 มโนทัศน์การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ 3 ด้าน คือ หลักการ วัตถุประสงค์ และคุณภาพที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ดังรายละเอียดต่อไปนี้ *1) หลักการของรูปแบบ* ประกอบด้วย 3 ด้าน 1.1) การรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารมีการวางแผนการดำเนินการตามความเหมาะสม ตรงตามความสามารถของบุคลากรอย่างสร้างสรรค์และมีการบริหารงานอย่างยืดหยุ่น ด้วยการมอบหมายหน้าที่อย่างเหมาะสม การให้ความไว้วางใจ จัดบรรยากาศองค์กรที่เหมาะสม และการให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น 1.2) การบริหารแบบพลิกโฉม การปรับเปลี่ยนองค์กรให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนไป เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงาน แนวทางในการพัฒนาบุคลากร เปลี่ยนความคิดและเปลี่ยนทัศนคติ ให้มีการทำงานที่มีประสิทธิภาพให้สอดคล้องกับเป้าหมายหรือความคาดหวังที่องค์กรต้องการให้ก้าวทันต่อบริบทที่มีการปรับเปลี่ยนอย่างพลิกผัน และ 1.3) การก้าวข้ามเงื่อนไขเดิม การบริหารที่ไม่ยึดติดวิถีเดิม ริเริ่มสร้างสรรค์งานใหม่ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาองค์กรด้วยความมุ่งมั่น แก้ไขปัญหาอย่างเร่งด่วน มีความคิดที่หลากหลายและกว้างไกล มีจินตนาการในการพัฒนาและปรับกระบวนทัศน์ใหม่ในการบริหารงานด้วยวิธีที่แยบยลตามบริบทที่เปลี่ยนแปลง *2) วัตถุประสงค์ของรูปแบบ* คือ เพื่อใช้เป็นแนวทางการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิผล *3) คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง* ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ 3.1) ความสามารถในการปรับตัว สถานศึกษาเป็นองค์กรที่มีระดับการเรียนรู้ที่มากกว่าการเปลี่ยนแปลง สามารถปรับตัวเอง พร้อมเรียนรู้ที่จะสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้หน่วยงานสามารถอยู่รอดในสภาพการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน เพื่อก้าวสู่การเป็นผู้กำหนดทิศทางของการพัฒนา 3.2) การบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน สถานศึกษาสร้างความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด และมีวิธีการในการบรรลุถึงความสำเร็จ ด้วยการมุ่งมั่นและตั้งใจ ด้วยการพัฒนาความรู้ความสามารถและคิดค้นกลยุทธ์ใหม่ ๆ เพื่อความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ขององค์กร 3.3) คุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ผู้เรียนมีคุณลักษณะใหม่ที่แสดงถึงการเป็นผู้มีความสามารถในการปรับตัว มีความพร้อมยอมรับและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการตั้งเป้าหมายชีวิต มีความมุ่งมั่นในการฝึกฝน พัฒนาตนเองจนกระทั่งบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ มีทัศนคติที่ดี มองโลกในแง่ดี มีสุขภาพจิตที่ดี สามารถแก้ไขปัญหาได้อย่างสร้างสรรค์ และมีความสุข และ 3.4) ความพึงพอใจของหุ้นส่วน ผู้ปกครองและชุมชนร่วมมือกับสถานศึกษาในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน และพึงพอใจต่อประสิทธิผลการบริหารงานอย่างมีคุณค่า

ส่วนที่ 2 แนวทางการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ประกอบด้วย 6 ด้าน ดังนี้ *1) นโยบายเชิงรุก* ผู้บริหารสถานศึกษาพัฒนานโยบายหน่วยงานให้มีความท้าทาย สามารถสร้างภาพอนาคตที่ยิ่งใหญ่ขององค์การพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงองค์การให้ก้าวสู่องค์กรที่ประสบความสำเร็จในแนวหน้า มีผลผลิตที่มีคุณภาพสูง ด้วยการพัฒนานโยบายแบบพลิกผัน การนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินนโยบาย *2) การจัดโครงสร้าง*

องค์กรแบบยืดหยุ่น ผู้บริหารสถานศึกษาจัดโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น และมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนตัวเองอย่างรวดเร็วตลอดเวลา เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลงไป ด้วยการจัดโครงสร้างองค์กรกึ่งลำดับขั้นกึ่งแบบราบ การปรับวัฒนธรรมองค์กร การเปลี่ยนทัศนคติ การสร้างผู้นำให้เกิดขึ้นในองค์กร และเน้นการทำงานเป็นทีม *3) ระบบการปฏิบัติงานแนวใหม่* ผู้บริหารดำเนินการออกแบบระบบการปฏิบัติงานที่มีความยืดหยุ่นและสามารถพัฒนาคุณภาพงานได้ ด้วยการดำเนินการด้านการมอบหมายหน้าที่อย่างเหมาะสม การให้ความไว้วางใจ การปรับบรรยากาศองค์กรที่เหมาะสม การให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น *4) พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน* ผู้บริหารส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตรอิงผลลัพธ์ของผู้เรียนที่เน้นการพัฒนาให้ผู้เรียนบรรลุเป้าหมายการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นผู้กำหนดเอง โดยหลักสูตรมีลักษณะ การพัฒนาความเป็นนวัตกรรมแบบพลิกผัน และเป็นการพัฒนาเฉพาะบุคคล (Personalized or Customized program) *5) จัดการเรียนรู้อิงบริบท* ผู้บริหารสถานศึกษาเสริมสร้างให้มีการจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายชีวิตและความใฝ่ฝันของตนเองและบริบทของสังคมชุมชน ด้วยการออกแบบการเรียนรู้ที่เป็นสากล และการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นหาความคิดใหม่ และ *6) ประเมินผลแบบสหวิถี* ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้มีการวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง โดยการกำหนดแนวทางการวัดและประเมินผล วิธีการวัดและประเมินผล และการใช้ผลสะท้อนจากประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน

ส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ประกอบด้วย 4 ด้าน คือ *1) การเป็นผู้นำ* เพื่อการเปลี่ยนแปลง ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีภาวะผู้นำที่กล้าตัดสินใจเปลี่ยนแปลง โน้มนำให้ครูผู้สอนและหุ้นส่วนปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้ สร้างแรงบันดาลใจบุคลากรพัฒนาตนเองให้ก้าวข้ามวิกฤติการเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน *2) การสร้างทัศนคติร่วมในการทำงานแบบใหม่* ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสร้างทัศนคติที่ดีในการทำงานตามวิถีใหม่ เพื่อปรับเปลี่ยนวิถีการทำงานและวิถีชีวิตส่วนตัวให้สอดคล้องกับบริบทที่เปลี่ยนแปลง *3) การปรับเปลี่ยนแนวปฏิบัติของสถานศึกษา* ผู้บริหารสถานศึกษาปรับระบบและกลไกการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการบริหารและการจัดการเรียนการสอน และการปรับเปลี่ยนบรรยากาศ สภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อแนวปฏิบัติใหม่ของสถานศึกษา และ 4*) การปรับระเบียบและข้อบังคับของสถานศึกษา* ผู้บริหารสถานศึกษาควรมีการปรับระเบียบและข้อบังคับที่เกี่ยวข้องให้เอื้อต่อการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิผล

3. ผลการทดลองใช้และประเมินรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษาได้ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบตามเวลาที่กำหนด ได้มีการปรับนโยบายของโรงเรียนให้เป็นนโยบายเชิงรุก การปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพการณ์ที่พลิกผันโดยการบูรณาการรายวิชา ส่งเสริมให้ครูผู้สอนจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมในการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน มีการปรับระบบการปฏิบัติงานโดยการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลทั้งการจัดการเรียนการสอนและในงานธุรการเพิ่มขึ้น รวมทั้งการปรับเปลี่ยนวิธีการวัดและประเมินผลโดยเน้นการใช้วิธีการวัดและประเมินผลที่

หลากหลายเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ และการประเมินผลหลังการทดลองใช้รูปแบบ ในภาพรวม พบว่า มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด (M= 4.65, SD = 0.56) และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก (M= 4.45, SD = 0.64)

4. ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง จากการวิเคราะห์ค่าสถิติวัดความกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า มีค่าผ่านเกณฑ์ทุกค่า โดยมีค่า Chi-square เท่ากับ 29.70 ($p > .05$) ค่าไคสแควร์สัมพัทธ์ เท่ากับ 1.485 ค่า GFI เท่ากับ 0.98 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.036 แสดงว่ารูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ และการบริหารการศึกษาวิถีใหม่ (SCADNM) ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง (QUADES) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ดังภาพที่ 2

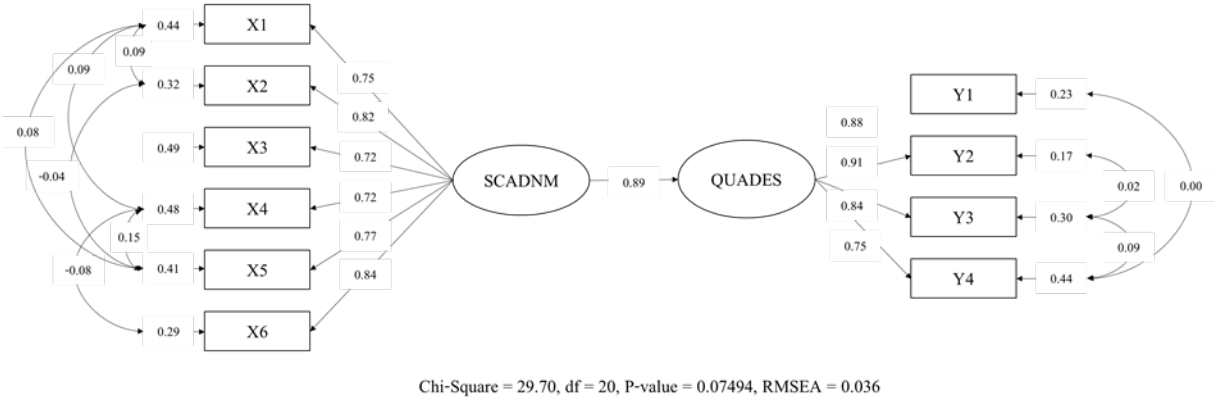

ภาพที่ 2 แสดงผลการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงกับข้อมูลเชิงประจักษ์

สัญลักษณ์ และอักษรย่อที่ใช้แทนค่าสถิติ

X_1 แทน นโยบายเชิงรุก
X_2 แทน โครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น
X_3 แทน ระบบปฏิบัติงานแนวใหม่
X_4 แทน พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน
X_5 แทน จัดการเรียนรู้อิงบริบท
X_6 แทน ประเมินผลแบบสหวิถี

Y_1 แทน ความสามารถในการปรับตัวของสถานศึกษา
Y_2 แทน การบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน
Y_3 แทน คุณภาพของผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง
Y_4 แทน ความพึงพอใจของหุ้นส่วนที่เกี่ยวข้อง
SCADNM แทน การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่
QUADES แทน คุณภาพที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง นำเสนอการอภิปรายผลในประเด็นสำคัญ ดังนี้

1. ผลจากการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง (PSPCLE Model) ประกอบด้วย 3 ส่วน คือส่วนที่ 1 มโนทัศน์การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ ส่วนที่ 2

แนวทางการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ และส่วนที่ 3 เงื่อนไขความสำเร็จการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ เป็นรูปแบบที่สามารถใช้ขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้ กล่าวได้ว่า PSPCLE Model เป็นรูปแบบเชิงภาษาที่แสดงแผนภาพและข้อความอธิบาย ซึ่งแสดงถึงองค์ประกอบสำคัญที่เชื่อมโยงกัน สอดคล้องกับ Keeves (1997) ที่กล่าวไว้ว่า รูปแบบเชิงภาษา (Semantic Model) เป็นตัวแบบที่ใช้ภาษาเป็นสื่อในการบรรยายหรืออธิบายปรากฏการณ์ด้วยภาษา แผนภูมิหรือรูปภาพ เพื่อให้เห็นโครงสร้างทางความคิด องค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบปรากฏการณ์นั้น ๆ ซึ่งเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปปฏิบัติใช้ได้ตรงจากผลการทดลองใช้รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่สู่คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง (PSPCLE Model) พบว่า รูปแบบมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การนำรูปแบบไปทดลองใช้เป็นกระบวนที่สร้างความเชื่อมั่นได้ว่ารูปแบบที่พัฒนาขึ้น สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางพัฒนาการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ได้ สอดคล้องกับ พิมฉัตร ฤกษ์รัตน์ระพี (2562) ที่ได้ออกแบบการวิจัยให้มีการทดลองใช้รูปแบบเช่นเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อการประยุกต์ใช้รูปแบบในสถานศึกษาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. ผลการตรวจสอบโมเดลการวัดของการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ พบว่า ด้านที่มีค่าน้ำหนักสูงสุด คือ ด้านการประเมินผลแบบสหวิถี แสดงให้เห็นว่า การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่จะประสบผลสำเร็จและจะส่งผลต่อคุณภาพการศึกษามากน้อยเพียงไรขึ้นอยู่กับการประเมินผลแบบสหวิถีเป็นสำคัญ การวัดและประเมินผลที่เหมาะสมกับการพัฒนาผู้เรียนในบริบทที่เปลี่ยนแปลง และสามารถใช้ผลสะท้อนจากการประเมินมาพัฒนาการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยที่ สุกัญญา แช่มช้อย (2564) ได้นำเสนอผลการวิจัยไว้ว่า การประเมินการเรียนรู้ มี 6 วิธี ได้แก่ 1) การประเมินตนเอง 2) การประเมินแบบร่วมมือ 3) การประเมินด้วยการให้ข้อมูลย้อนกลับเชิงสร้างสรรค์ 4) การประเมินการนำไปใช้ในชีวิตจริง 5) การประเมินเพื่อพัฒนา และ 6) การประเมินผลลัพธ์-ผลกระทบ ซึ่งผู้บริหารและครูสามารถนำไปปรับใช้ในการประเมินตามความเหมาะสม

ส่วนด้านที่มีน้ำหนักองค์ประกอบรองลงมา คือ การปรับโครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น ให้สามารถปรับเปลี่ยนตัวเองอย่างรวดเร็ว เพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายที่เปลี่ยนแปลง อาจเป็นเพราะว่า ในสถานการณ์ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีดิจิทัล ส่งผลให้องค์กรต้องปรับตัวและปรับระบบและโครงสร้างปฏิบัติงานใหม่ที่จะต้องใช้เทคโนโลยีมาปฏิบัติการ ดังที่ Brightside People Team (2020) ได้ให้แนวคิดไว้ว่า การปรับโครงสร้างองค์กรยุคใหม่ ควรปรับโครงสร้างแบบกึ่งลำดับขั้น กึ่งแบนราบที่เป็นการผสมผสานระหว่างระบบการจัดองค์กรแบบระดับเดียวและระบบการจัดองค์กรแบบสายบังคับบัญชา ซึ่งเหมาะสมกับองค์กรที่มีรูปแบบสายการบังคับบัญชาอยู่แล้วแต่ต้องการบ่มเพาะนวัตกรรมหรือโครงการพิเศษที่เน้นความแปลกใหม่และความรวดเร็วที่เป็นอิสระจากการบริหารงานโดยปกติ

3. ผลจากการตรวจสอบโมเดลการวัดของคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง พบว่า ด้านที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด คือ การบรรลุเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน อาจเป็นเพราะว่า คุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงนั้น ขึ้นอยู่กับผู้บริหารสถานศึกษาที่สามารถกำหนดนโยบายและเป้าหมายในสถานการณ์พลิกผัน ตลอดจนการสร้างความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนด ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการ

พัฒนาคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้สำเร็จ ดังที่งานวิจัยของ สุกัญญา แช่มช้อย (2564) พบว่า คุณภาพคนไทยที่พึงประสงค์ในปี 2040 ประกอบด้วย 1) คุณภาพทั่วไป 2) คุณภาพทางสังคม 3) คุณภาพทางเทคโนโลยี 4) คุณภาพทางเศรษฐกิจ 5) คุณภาพทางสิ่งแวดล้อม และ 6) คุณภาพทางการเมือง

4. ผลจากการตรวจสอบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของรูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ที่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง พบว่า รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยมีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 0.89 แสดงว่า การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ตามแนวทางการบริหารทั้ง 6 ด้าน คือ 1) นโยบายเชิงรุก 2) จัดโครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น 3) ระบบปฏิบัติงานแนวใหม่ 4) พัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน 5) จัดการเรียนรู้อิงบริบท และ 6) ประเมินผลแบบสหวิถี สามารถขับเคลื่อนคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลงได้ในระดับมากสอดคล้องกับ Pinar (2019) ที่กล่าวว่า การบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่เป็นการศึกษากรอบการเรียนรู้ใหม่ที่มีโครงสร้างเทคโนโลยีดิจิทัล ทักษะสหวิทยาการที่มีเนื้อหาสาระที่เป็นสากล และการทดสอบที่ได้มาตรฐาน เป็นเครื่องมือที่ทรงพลังที่สุดในทางการศึกษาที่เป็นสากล

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัย มีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ส่งผลต่อคุณภาพที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง ดังนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับโฉมการบริหารสถานศึกษาใหม่ทั้งระบบ ทั้งด้านการพัฒนานโยบายเชิงรุก การจัดโครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น การจัดระบบการปฏิบัติงานแนวใหม่ การพัฒนาหลักสูตรแบบพลิกผัน การจัดการเรียนรู้อิงบริบท และการประเมินผลแบบสหวิถี โดยมีแนวทางการพลิกโฉมการบริหารสถานศึกษา ดังนี้ 1) ศึกษาองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น 2) วิเคราะห์สภาพและปัญหาการบริหารของสถานศึกษา 3) พัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์เชิงรุกสู่คุณภาพที่พึงประสงค์ 4) ปรับรื้อระบบการบริหารสถานศึกษาแบบเดิมเป็นการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ 5) ทดลองใช้ระบบใหม่ 6) นำระบบบริหารสถานศึกษาใหม่สู่การปฏิบัติ และ 7) ประเมินและปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง

2. ผลการวิจัย พบว่า การประเมินผลแบบสหวิถี เป็นองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ที่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูงสุด สถานศึกษาควรมีนโยบายส่งเสริมให้ประเมินผลการเรียนรู้แบบสหวิถี เพื่อให้สามารถตัดสินคุณค่าของผู้เรียนได้อย่างชัดเจน สามารถอธิบายได้ในทุกมิติ รอบด้านโดยใช้วิธีการที่หลากหลายที่สามารถจะวัดความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตรที่กำหนดไว้

3. ผลการวิจัย พบว่า การจัดโครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่นเป็นองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบสูง ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาควรปรับเปลี่ยนโครงสร้างของสถานศึกษาเป็นลักษณะกึ่งลำดับชั้นกึ่งแบนราบ ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กรวิถีใหม่ ปรับทัศนคติของบุคลากร เพื่อให้สามารถ

ปฏิบัติงานตามโครงสร้างแบบยืดหยุ่น โดยมุ่งสร้างผู้นำให้เกิดขึ้นในทุกสถานการณ์ เน้นการทำงานเป็นทีม และให้อิสระในการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจเพื่อพัฒนางานให้สำเร็จสมบูรณ์

4. ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้อิงบริบทเป็นการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบที่สำคัญรองลงมา แต่เป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ที่ผู้บริหารสถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูผู้สอนสามารถจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมายชีวิตและความใฝ่ฝันของตนเอง ด้วยการออกแบบการเรียนรู้และการจัดการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนค้นหาความคิดใหม่เป็นนวัตกรรุ่นใหม่ที่สามารถสร้างนวัตกรรมตามความต้องการของแต่ละบุคคล

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ส่งผลต่อคุณภาพการศึกษาที่พึงประสงค์ในบริบทที่เปลี่ยนแปลง จึงควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้อและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในยุค New Normal เช่น ปัจจัยด้านประสิทธิภาพการสอนของครู ปัจจัยด้านสังคม วัฒนธรรมและค่านิยมร่วม และปัจจัยด้านการสร้างแรงบันดาลใจสำหรับครูและบุคลากรทางการศึกษา

2. ผลการวิจัย พบว่า การจัดโครงสร้างองค์กรแบบยืดหยุ่น เป็นองค์ประกอบของการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ที่มีความสำคัญ ควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนายุทธศาสตร์ การปรับโครงสร้างองค์กรแบบกระจายอำนาจตามแนวคิดอะมีบาโมเดล เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับสถานศึกษาในการปรับโครงสร้างองค์กรที่สามารถปรับตัวต่อสถานการณ์อย่างพลิกผัน

3. ผลการวิจัย พบว่า นโยบายเชิงรุกเป็นองค์ประกอบการบริหารสถานศึกษาที่สำคัญ จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาอนาคตภาพเชิงนโยบายการบริหารสถานศึกษาขีดสมรรถนะสูงในยุค 5.0 เพื่อให้ได้ข้อเสนอเชิงนโยบาย ที่สามารถพัฒนาสถานศึกษาเพื่อความอยู่รอดและเท่าทันความเปลี่ยนแปลงแบบพลิกผัน

4. ผลการวิจัย พบว่า การจัดการเรียนรู้อิงบริบทเป็นองค์ประกอบสำคัญของการบริหารสถานศึกษาวิถีใหม่ จึงควรมีการศึกษาวิจัยการถอดบทเรียนตัวอย่างที่เป็นเลิศเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้อิงบริบท เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้อิงบริบทรูปแบบใหม่ ซึ่งเป็นการปรับโฉมการจัดการเรียนรู้ของประเทศไทย

บรรณานุกรม

พิมฉัตร ฤกษ์รัตน์ระพี. (2562). การพัฒนารูปแบบการฝึกอบรมสมรรถภาพการวิจัยของอาชีวศึกษาด้วยการเสริมพลังอำนาจแบบมีส่วนร่วม. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, *10*(3), 172-186.

พฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. (2562). การบริหารโรงเรียนของสหภาพยุโรป: Head of the School คือ School Director. ใน *รวมบทความบริหารการศึกษากับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษาในยุคดิจิทัล ชุดที่ 1* รวบรวมโดย จิณณวัตร ปะโคทัง. น. 123-132. อุบลราชธานี: วิทยาการพิมพ์ 1973.

ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2562). *การศึกษาไทย: ถึงเวลาต้องคิดใหม่ คิดใหญ่ และทำหน้าที่ทันที*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

ธีระ รุญเจริญ. (2562). ทิศทางการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษา 4.0 ในยุคดิจิทัล. ใน *รวมบทความการบริหารการศึกษากับการพัฒนาการจัดการเรียนรู้สู่การศึกษาในยุคดิจิทัล ชุดที่ 1*. น. 5-9. อุบลราชธานี: วิทยาการพิมพ์ 1973.

วิจารณ์ พานิช. (2562). *วิจัยชั้นเรียนเปลี่ยนครู: ฉันจะเป็นครูที่ดีขึ้นได้อย่างไร?*. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสยามกัมมาจล.

วิชัย วงศ์ใหญ่. (2563). *New normal ทางการเรียนรู้ (electronic resource)*. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

วิชัย วงษ์ใหญ่ และ มารุต พัฒผล. (2563). *การประเมินการเรียนรู้ใน New normal*. กรุงเทพมหานคร: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนทรวิโรฒ.

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์. (2560) . บทบาทเชิงรุกของผู้นำการศึกษาไทย . ใน *รวมบทความความเป็นผู้นำทางการศึกษา* รวบรวมโดย ไพฑูรย์ สินลารัตน์ และนักรบ หมื่แสน. น. 112-120. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

วิสุทธิ์ วิจิตรพัชราภรณ์. (2561). *การนำนโยบายสู่การปฏิบัติ: แนวความคิด กระบวนการในองค์การทางการศึกษา*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท วิสต้า อินเตอร์ปริ้นท์ จำกัด.

สุกัญญา แช่มช้อย. (2564). *การออกแบบนโยบายการพลิกโฉมระบบการเรียนรู้ที่ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงของโลกในอนาคตในปี 2040*. กรุงเทพมหานคร: อีเลฟเล่น สตาร์ อินเตอร์เทรด.

สุชัชวีร์ สุวรรณสวัสดิ์. (2562). *การบรรยายพิเศษเรื่อง การเปลี่ยนผ่านกระบวนการทางความคิดสู่ D-Court 2020*. 16 มีนาคม 2562 ณ ห้องสมุดศุนย์วิทยบริการศาลยุติธรรมเฉลิมพระเกียรติ.

สุพริศร์ สุวรรณิก. (2564). *โลกจะเปลี่ยนไปอย่างไรหลังโควิด-19 จบลง?*. สืบค้นจาก https://www.bot.or.th/Thai/ResearchAndPublications/aticle/Page/Areticle_30Mar2020.aspx

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). *แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560– 2579*. กรุงเทพมหานคร: พริกหวานกราฟฟิค.

Bawany, (2018). *Leading in a disruptive VUCA world*. New York: Business Expert Press.

Brightside People Team. (2020). *เทคนิคติดจรวดสร้างการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมองค์กร*. สืบค้นจาก https://www.brightsidepeople.com/ เทคนิคติดจรวดสร้างการ/

Hair, J. F., Black W. C., Babin B. J. and Anderson R. E. (2010). *Multivariate data analysis*. (7th ed). Upper Saddle River, New Jersey: Pearson Education, Inc.

Keeves, J.P. (1997). Models and model building. In Keeves, J.P. (ed.). *Educational research, methodology and measurement: An International Handbook*. (2nd ed). Oxford : Peraman Press.

Pacheco, J.A. (2020). *The "new normal" in education*. Research Centre on Education (CIEd), Institute of

Education, University of Minho, Braga Campus de Gualtar, Portugal.

Pinar, W. F. (2019). *Moving images of eternity: George Grant's critique of time, teaching, and technology*. Ottawa: The University of Ottawa Press.

Quilter-Pinner, H. and Ambrose, A. (2020). *The new normal: The future of education after COVID-19*. Institute for Public Policy Research. United Kingdom: London.

Shepherd, A.C. (2019). *An analysis of factors which influence high school administrators' readiness and confidence to provide digital instructional leadership*. Retrieved from https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1218848.pdf